

ב"ה

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים יתרו מדוע צריך לכבד ולענג את השבת?

יצא לאור בתאריך:

ט"ז שבט תשס"ט

פרשה:

יתרו

כותרת:

מדוע צריך לכבד ולענג את השבת?

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

יצא לאור בתאריך: ט"ז שבט תשס"ט
הדברים על אחריות הכותב בלבד

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יתרו

מדוע צריך לכבד ולענג את השבת?

פרשת יתרו

מדוע צריך לכבד ולענג את השבת?

היו תקופות במזרח אירופה שכמרים היו כל-כך להוטים להטביל יהודים לנצרות, עד כדי כך שהם היו מוכנים לשלם להם כסף ולשחד אותם, ובלבד שיוכלו להציג "הישג דתי", שהנה הם הצליחו להביא יהודי תחת כנפי הנצרות רח"ל.

מסופר על יהודי אחד שלא היתה לו פרנסה והוא החליט לעשות מזה "עסק", הא כיצד? כל יום ראשון הוא היה הולך לכנסיה אחרת ואומר לכומר שהוא מעונין להתנצר תמורת סכום מסוים, ואכן הכומר היה מטביל אותו וכו', היהודי הי' מקבל את הכסף והולך לביתו. ביום ראשון הבא הוא היה עושה את אותו דבר בעיירה הסמוכה. יום אחד הגיע היהודי הביש-גדא אל כומר פלוני שדבר ה"עסק" המחופס הזה כבר הגיע לאוזניו, והוא אמר ליהודי שלפניו: אני מוכן להטביל אותך וכו', ואני גם ישלם לך על כך כמקובל, אבל דע לך שאני אבדוק אחר כך לראות אם באמת הנך מתנהג כמו אחד משלנו, ממני לא תצליח לעשות צחוק! הוא אכן הטביל אותו, שילם לו ושלח אותו הביתה עם אזהרה, כאמור, שהוא יעקוב אחריו לבדוק אם היהודי עומד בדיבורו.

הגיע ערב שבת – וזה היה בתקופה שעל הנוצרים חל איסור לאכול בשר ביום שישי – הגיעה שעת ארוחת ליל שבת וכיצד זה יהודי לא יטעם מרק עוף בליל שבת! היהודי יושב בשולחן שבת כמו מלך, ולפתע נכנס הכומר, מסתכל לו בצלחת וצועק:

- אהה! תפסתי אותך על חס!...
- היהודי מיתמם ואומר לו: מה אתה רוצה אני לא יודע על מה אתה מדבר...
- תאמר לי – שואל אותו הכומר – מה יש לך שם בתוך המרק?
- זה דג, השיב היהודי.
- דג? ממתי לדג יש רגלים?

פרייקט בחסות "משרד השלוחים"

יצא לאור בתאריך: ט"ז שבט תשס"ט
הדברים על אחריות הכותב בלבד

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים יתרו מדוע צריך לכבד ולענג את השבת?

- אסביר לך את הענין – השיב היהודי בניחותא – אתה זוכר כיצד ביום ראשון באתי אליך לכנסיה ואתה התזת עלי "מים קדושים" ואמרת לי שמהרגע הזה אתה יותר לא יהודי, מעכשיו אתה נוצרי טוב; היום כאשר התיישבתי לאכול, לקחתי קצת "מים קדושים" התזתי על העוף ואמרתי: מעכשיו אתה יותר לא תהיה עוף מעכשיו אתה דג!...

מאיפה באמת נובע המנהג הזה שיהודים אוכלים מרק עוף בשבת וכן את שאר המאכלים הטובים והשמנים האלו?

השבוע אנו קוראים בעשרת הדברות על מצות שבת. התורה אומרת "זכור את יום השבת לקדשו ... לא תעשה כל מלאכה". אנו לומדים שאסור לעשות מלאכה בשבת היות ששבת היא יום מנוחה. וכן שצריך לזכור את השבת. באו חכמים ותקנו "זכרהו על היין", שצריך לזכור את השבת על כוס יין ומזה בא כל הענין של "קידוש" בשבת. אבל מה פתאום אנו אוכלים את כל המאכלים הטובים הללו? איך הפכו את יום המנוחה לחגיגה כזאת גדולה שכל המשפחה כולה מתאספת יחד ואוכלים ארוחה דשנה וכו' וכו'. כיצד נוצר הנוהג הזה?

מצות שבת כתובה עוד פעם בתורה בעשרת הדברות (בחומש דברים) בפרשת ואתחנן, ושם כתוב "שמור את יום השבת לקדשו" שאסור לעשות מלאכה בשבת, אבל גם שם אין ציווי לעשות מזה יום חג.

ביום כיפור – מיד לפני תפלת יזכור – אנו קוראים הפטרה מענינת (לא את הסיפור של יונה אותו כולם מכירים שאת סיפורו אנו קוראים בתפלת מנחה). ההפטרה המדוברת היא מספר ישעיהו (נ"ח י"ג י"ד) והיא מסתיימת בנושא של שבת – שם אנו מקבלים מבט אחר על השבת. הנביא אומר: "אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי". ראשית הוא מתחיל בכך ששבת זה יום שאסור לעשות בו דברים של חול, דהיינו שזה יום מנוחה, ואת זה אנו כבר יודעים מעשרת הדברות.

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים יתרו מדוע צריך לכבד ולענג את השבת?

אולם מיד לאחר מכן הוא מוסיף דבר חדש לגמרי: "וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד", הוא מוסיף כאן למעשה שני דברים חשובים מאוד שהם "כבוד ועונג" – צריך לכבד את השבת וצריך לענג את השבת. הנביא מלמד אותנו שזה לא מספיק לא לעבוד בשבת, אלא צריך להפוך את יום השבת ליום הכי מכובד וחשוב של השבוע, וצריך אפוא להתענג בשבת יותר מכל יום אחר.

באו אם-כן חכמים ונתנו גדרים איך וכיצד ראוי לכבד את השבת (רמב"ם הלכות שבת פרק ל): ראשית "מצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת", צריך להתרחץ ודוקא במים חמים לכבוד שבת. דבר שני: לכבוד שבת אדם צריך להחליף את בגדי החול שלו לבגדי שבת, ובגדי השבת צריכים להיות שונים ביופיים ובחשיבותם, פשוט צריך להתלבש יפה. שלישית: אדם צריך להכין את ביתו לכבוד שבת, עליו לערוך את השלחן יפה כמו שאורח חשוב בא לבקר אותו, לסדר את המצעים, להדליק אור בבית וכו'. כל זה נקרא לכבד את השבת.

בנוסף לזה צריך לענג את השבת. "איזהו עונג?" שואל הרמב"ם ומיד משיב: "צריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם לשבת". ההלכה אומרת שזה צריך להיות מאכל שיש בו שומן, פשוט "בשר שמן ויין ישן" צריך לאכול מאכלים טובים והרבה, ומזה נוצר כל המושג של ארוחת ליל שבת, שכן חובה על האדם להתענג בשבת. ולכן גם נוהגים לקום בשבת קצת יותר מאוחר מאשר שאר ימות השבוע כי "שינה בשבת תענוג" והואיל שיש מצוה להתענג בשבת לכן מאריכים בשינה קצת יותר.

זוהי גם הסיבה שמדליקים נרות בערב שבת, כי בהדלקת הנרות יש את שני המוטיבים של כבוד השבת ובד בבד גם עונג שבת. כשרוצים לכבד מעמד מסוים מדליקים בו נרות, כאשר מופיע אורח חשוב בעיר תולים ברחובות נורות מיוחדות על-מנת להדגיש שאורח חשוב בא לעיר, או שרוצים לכבד חג מסוים אז מדליקים מנורות בכל העיר. אותו דבר גם נרות שבת מוסיפים

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים יתרו מדוע צריך לכבד ולענג את השבת?

כבוד לשבת. בנוסף לזה בכל המסעדות החשובות והיוקרתיות מדליקים נרות על השלחן כי יש בהן כדי להוסיף לעונג של הארוחה. ולכן גם בשבת אנו מדליקים נרות כי זה מוסיף לעונג שבת.

אולם מתעוררת השאלה מדוע באמת צריך לעשות את כל זה; אם כל המטרה של הקב"ה שיום שבת יהיה יום מנוחה, היה מספיק לכאורה שנמנע מעשיית מלאכה וכל אחד ינוח כפי רצונו וכאוות נפשו! בשביל מה צריך להתרחץ ולהתלבש ולהכין ארוחה טובה, ולהספיק הכל במהירות לפני הדלקת נרות, בימי שישי הקצרים של החורף זה בכלל לא מנוחה אלא לחץ נוראי...

אלא מוכרחים להסיק ששבת היא יותר מיום מנוחה רגיל ושיגרת כפי שהוא נתפס בעינינו. הקב"ה רוצה שביום השבת עם ישראל יהפוך לעם יותר רוחני. אם כל השבוע אנו עוסקים בדברים הגשמיים שלנו מכורח הנסיבות והמציאות – הרי שבשבת אנו צריכים לשכוח מהכל ולטפל בצרכים הרוחניים שלנו, לחזק את הקשר שלנו עם הקב"ה, ללמוד יותר תורה ולהתרכז ולהתמקד בדברים הרוחניים יותר של חיינו.

וכמו שהנביא ישעיהו אכן ממשיד ואומר "אז תתענג על ה'". בשבת אדם צריך להתענג מרוחניות, הוא צריך ליהנות מהתפילה, מדבר-תורה, ומהישיבה ביחד עם חוג המשפחה. אם במשך השבוע הוא נהנה מלראות סרט, מריצת בוקר, בשבת עליו להתענג ולהנות מדברים רוחניים יותר.

וכדי שאדם יוכל להתרכז בעניינים רוחניים, צריך להכניס אותו למצב נפשי של מנוחת הדעת, ולכן ראשית כל נאסר עליו לעשות מלאכה, הוא לא עובד בשבת. אבל מוטיב הזה לבד לא מספיק, הוא צריך להתרחץ ולהתלבש בבגדים מיוחדים, והשלחן צריך להיות ערוך והמאכלים צריכים להיות ערבים, ורק כשהאדם יש לו מנוחת הנפש והגוף, או אז שייך שהוא יהנה מענין רוחני.

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יתרו

מדוע צריך לכבד ולענג את השבת?

כשאדם רעב או עייף אי אפשר לדבר איתו על רוחניות. הגוף הגשמי חזק יותר מכל התיאוריות והפילוסופיות, וכשאדם רעב הוא לא מסוגל להתרכז בשום דבר ואין שום סיכוי שפתאום לבו יתעורר בקרבו לאהבת ה' ויראתו. דוקא אחרי כל ההכנות המרובות לקראת השבת יש סיכוי להגיע "להתענג על ה'".

בהיסטוריה של עם ישראל, במשך כל שנות הגלות, כולם הקפידו לשמור שבת, אבל הצרות שהיו לעם היהודי לא הניחו להם להגיע לכלל "עונג שבת". כשאדם ברח מן המלחמה והוא עצר במקום מסוים כדי לשבות שם את השבת, קשה לומר שהיתה לו אפשרות למנוחת שבת אמיתית או שיש לו שבת רוחנית. אמנם בפועל הוא שומר שבת אבל מוחו ולבו טרודים והוא כל כולו מודאג מה יקרה אחרי שבת. אדרבה, במקרים רבים יהודי כזה ציפה בכליון עיניים לצאת השבת, כאשר תהיה לו אפשרות להמשיך לברוח ממקום סכנה.

או נתאר לעצמנו אדם שבקושי מפרנס את משפחתו, נכון שהוא שומר שבת, אבל לומר שיש שם "מנוחה וקדושה" – לאו דוקא. דוקא בדורנו כאשר זכינו שעם ישראל נמצא במצב גשמי כזה שלא היה מעודו, פחות או יותר אנחנו זוכים לחירות מכל דאגות גשמיות ולכולם ב"ה יש מספיק לשבת, "כל מלאכתך עשוי" (רש"י פרשתינו), דוקא הדור שלנו יכול לקיים את מצות השבת בשלמותה. דוקא אדם שלא רעב ללחם ולא צמא למים, דוקא הוא יכול להיות רעב וצמא לדבר ה'.

ידידי היקרים, עם ישראל שומר שבת כבר יותר משלשת-אלפים שנה, אבל שבת כזאת כמו שיש לנו עוד לא היתה בהיסטוריה של עם ישראל.